



Педагогическо списание на  
Великотърновския университет  
„Св. св. Кирил и Методий“

ПЕДАГОГИЧЕСКИ  
НАСТАВНИК

Брой 1, 2016

---

## МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО

---

### КЕЙС МЕТОДЪТ В ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦАТА

*Петя Конакчиева*

#### CASE METHODS IN CHILDREN'S ENVIRONMENTAL EDUCATION

*Petya Konakchieva*

**Abstract:** *The paper presents modern pedagogical situations in Natural World educational direction based on the case method. It specifies their pedagogical effects towards preparing and expression of natural science competencies in childhood as well as the algorithm to work with cases with environmental content.*

**Key words:** *case method, case technology, interactivity in preschool environmental education, natural science competencies in childhood*

#### **Увод**

В последните години особена популярност придоби интерактивното обучение<sup>1</sup>. Предимствата му се изразяват в постигането на комплексен по характер педагогически ефект – децата не само искат да знаят, но и желаят да се занимават с екологично насочена дейност. Именно отгук произтича значимостта на принципа за *интер-*

**активност** на екологичното образование, предполагащ включване на интерактивни технологии, ориентирани към самоорганизацията, към повишаване на личната отговорност и самостоятелност, способстващи за разкриване на духовния потенциал на личността чрез творческо вдъхновение, свободна комуникация, съвместна дейност и игрови форми на взаимодействие. Именно интерактивните методи позволяват решаване на поставените пред екологичното образование задачи чрез активно съвместно обсъждане, участие в делови игри, придобиване на опит и неговия анализ, при което се овладяват не само знания по екологични въпроси, но групата се научава и на достъпни конкретни начини, методи и технологии за решаване на едни или други екологични проблеми. В този контекст логично се вписва кейс технологията.

### ***Същност на кейс технологията***

Кейс методът е разработен в началото на ХХ век като средство за колективно обсъждане на проблеми и откриване на решения. Интересът на педагогическата ни общност към тази технология е провокиран от възможността чрез нея да се реализира обучение чрез действие, основано на обмен на идеи, защита на гледни точки, формулиране на собствени съждения и позиции, вземане на решения и успешно реализиране на лидерски потенциал.

Името на технологията произлиза от *casus* – лат. заплетен, необичаен случай и *case* – англ. портфейл, куфар. Кейс технологията<sup>2</sup> се определя като съвременна образователна технология, която предполага анализ и изследване на ситуации, вникване в същността на проблема, предлагане на възможни решения и избор на най-доброто сред тях. Тя обединява ролеви игри, метода на проектите и ситуативния анализ<sup>3</sup>. Приложена в полето на предучилищното екологично образование, тя съдейства за провокиране на интерес към проблеми, свързани с взаимодействието с природата, стимулира прояви на социална активност, комуникабельност, изслушване на чуждо мнение и грамотно представяне на собствена позиция. Тези широкообхватни педагогически ефекти провокират необходимостта от разработване и апробиране на система от кейсове с екологично съдържание, която да подпомогне с идеи добрите образователни практики в детската

градина. *Целта* на настоящата публикация е да представи авторско виждане относно съдържателното конструиране на моделни педагогически ситуации, основани на кейс метода, и доказване на техните възможности за подготвяне и извяване на природонаучни компетенции в детството.

### ***Изисквания към конструирането на кейсове с екологично съдържание***

Кейсът следва да отговаря на целта, с която е създаден, да бъде актуален по съдържание, да илюстрира аспекти от детската жизнестойност и да предполага възможност за формулиране на алтернативни варианти за решаване на изведения проблем<sup>4</sup>.

Кейсът е добре конструиран, когато:

- разказва – има интересна фабула;
- фокусира се върху интересна тема – съдържа драматични елементи, напрежение, конфликт;
- отразява актуални случаи и събития от съвременния живот;
- провокира съпреживяване на персонажите;
- съдържа достъпен за детето проблем;
- представя рационални моменти от предходни решения като основа за изграждане на нови.

### ***Интерактивна моделна система за ориентиране на 5–7-годишните деца в природния свят, основана на кейс метода***

*Цел* – формиране на представи за особености на външния вид, храненето, поведението и приспособителните признаци на животни към средата на обитаване.

*Очаквани резултати:*

- овладяване на адаптивна система от научно-екологични знания, отразяващи съществуващи връзки между живите организми, между тях и обкръжаващата среда;
- формиране на умения за анализ на ситуации с екологично съдържание и упражняване на самостоятелна практика за изграждане и споделяне на гледни точки и приемане на решения, основани на групов анализ;
- осъзнаване на норми и правила за екологосъобразно поведение в и сред природата;

– стимулиране на прояви на познавателна активност при над-граждане на информация и опит за взаимодействие с природата в процеса на откриване и обосноваване на целесъобразни решения на кейс-ситуации с екологично съдържание;

– възпитаване на устойчива готовност за сътрудничество и стимулиране на прояви на лидерство и отговорност за взето от групата решение.

**Таблица № 1.** Интерактивна моделна система за ориентиране на 5–7-годишните деца в природния свят, основана на кейс метода

Наименование на кейса	Съдържание
Как да помогнем на бъдещия стопанин да избере своя домашен любимец?	Яна желае да заведе къщи куче, но майка ѝ е категорично против. Как момчето да убеди своята майка да промени мнението си? Какво трябва да знае Яна за своя бъдещ домашен любимец преди да го вземе къщи? Какво да направи, за да бъде добър стопанин?
Нашествие в гората	В почивните дни група деца се отправиха на разходка в близката гора. Горските обитатели разбраха, че идват по силните викове и пискливите свирки, които надуваха без умора. Времето беше горещо, но сред дърветата се усещаше прохладата. Позната пътечка отведе туристите до красива полянка, пълна с току-що поникнали гъби. Момчетата не познаваха гъбите, затова кой с крака, кой с пръчка, кой с ръце ги изтръгнаха, изпотърпаха и намачкаха. Привечер решиха да запалят огън. Бързо начупиха клони, събраха сухи листа и драснаха клечка кибрит. Извадиха храната от раниците си и хапнаха край огъня. След това решиха да продължат напред. Оставиха след себе си празни бутилки, бурканчета, пластмасови чашки и опаковки от лакомства. Едно от момчетата изхвърли в храстите полиетиленова торба с остатъци от храна. Приятелят му го подкрепи с думите „Микробите ще ги унищожат“. Горещите въглени от огъня останаха зад тях. Разтревожена птица изплашено изхвъркна, оставяйки в гнездото си три дребни яйца. Няколко палави ръце се протегнаха към тях, взеха ги, но след това ги върнаха обратно. Погледите на палавите туристи откриха нещо още интересно – малка бодлива топка. „Бебе таралеж“ – възкликна някой. „Сигурно е изоставено от майка си! Да го вземем с нас!“ Слънцето изпрати към палавниците няколко сърдити лъча, но никой не им обърна

	<p>внимание. Всички бяха заобиколили един голям мравуняк и въоръжени с пръчки ровеха в него. Заети изцяло с новото си занимание, туристите не забелязаха, че небето се покри с тъмни облаци. Притъмня. Чу се гръм. Светкавица блесна в тъминната. Заваля силен дъжд, но никой не се изплаши. Бегом всички се скриха под самотно високо дърво с огромна корона. Не след дълго дъждът спря. Туристите измокрени и изморени тръгнаха по пътя обратно към къщи. Весело и забавно мина техният ден. За спомен от разходката всеки отнесе в дома си букет от красиви цветя. А какво ли остана след тях в гората? Какво да направят малките еколози, за да помогнат на горската охрана да не допуска нови нашественици в гората?</p>
SOS	<p>Прелетните птици се върнаха от юг и донесоха писмо от хипопотама. „В Африка е горещо и сухо! Помогнете!“ Какво да направим? Как да помогнем на хипопотама?</p>
Лавина	<p>По станцията в службата на планинските спасители се чу изплашен глас „Лавина!“. Екипът знаеше своите задачи... А какво да направим, за да помогнем на пострадалите животни и счупените дървета?</p>
Дългоухият пациент	<p>В живия кът на една детска градина живее зайче с превързана лапа. Защо то е с превръзка? Какво ли се е случило? Какво да направим, за да му помогнем?</p>
Пеперудени неволи	<p>На детската площадка лежи красива пеперуда с мокри крилца. Цветята около нея са мокри и тъжни? Какво ли се е случило? Как да постъпим?</p>
Пришълец	<p>Горската пощальонка свраката бързо разнесе новината, че в гората се е появил мравояд. Кой е в опасност? Какво да направим?</p>
Гората е болна	<p>Фото-кейс – голи, болни дървета в гората. Какво се е случило? Как да помогнем?</p>
Защо я няма ряпата	<p>Тревога в приказното царство – ряпата на трудолюбивия дядо не поникна. Какво да направим?</p>
Жажда в пустинята	<p>Пътешествениците в пустинята имат проблем. Жадни са, но разполагат само с плодове. Могат ли да утолят жаждата си?</p>
На излет в панината	<p>Предстои излет в планината. Какво да вземат в раниците си туристите, за да се чувстват комфортно?</p>
Помощ за приятел	<p>Светът е голям и винаги можеш да откриеш приятел, независимо от разстоянието. Така се сприятелиха две момчета – едното живееше</p>

	далеко на юг и никога не беше виждало сняг, а другото – на север при ескимосите, където няма трева и дървета. Те не искат да пътуват, но имат желание да видят, това, което не може да се види при тях – единият сняг, а другият – трева и дървета. Как да им помогнем?
Горска аптека	Турист се е наранил по време на разходка в гората. Какво може да направи?
Цветарка	Кейс-илустрация: Дора изследователката иска да посади цвете, но не знае каква почва да избере, за да расте то бързо и да я радва с красивите си цветове. Какво да направи?
Помощ за Буратино	В приказното царство Буратино ходи на детска градина. Но как да стигне до нея – на пътя му е пълноводна река, а мост няма? Как да премине? Той не може да плува и мисли, че ще потъне? Какво да направи?
Дом за всеки	Ясен донесе от зоомагазина морско свинче и рибка. Замисли се “Къде да ги настани? Може ли да поставя рибката в клетката, а морското свинче да пусна в аквариума? Той иска да се грижи за животните, но не знае как. Какво да направи момчето?
Странен SMS	Природозащитник получи странен SMS: „Аз съм бялата мечка. Омръзна ми да живея постоянно на студено, искам да сменя своя дом и да отида в Африка”. На мечокът му е омръзнало да живее на север, но ще оцелее ли в пустинята. Какво да направи природозащитникът?
Желанието на Златната рибка	Видя Златната рибка, че животните имат различна козина – някои пухкава, други – ярка и топла. Реши тя да смени своите люспи и да стане като тях. Меката козина е красива, а люспите са удобни. Трябва ли да изпълни желанието си?
Угощение за крилатите гости	В парка децата поставиха хранилка за птици. Сложиха парченца сушени плодове. Синигерите ги изядоха с удоволствие, но гълъбите останаха гладни. Как да постъпят малките помощници на птиците, за да нагостят всички крилати приятели?
Зайовата неволя	Сивият вълк упорито гонеше зайче в гората. Дългоушко беше бърз, но изведнъж пред него се появиха два пътя. По кой да поеме – по левия или по десния? Ако тръгне наляво, веднага след първия завой се намира гъстата гора, а ако избере пътеката вдясно – трябва дълго да тича през голото поле, за да се добере до горското си скривалище. Трябва бързо да избяга от вълка. Как да постъпи?

Желанието на мишката	Реши веднъж мишката, че не иска повече да тича. Реши да скача като катерицата. Скача, скача, но много се измори. Замисли се защо катерицата скача толкова ловко, а тя не успява?
Тъжната жаба	Ведъж Ясен донесе вкъщи жаба. Пригответи ѝ вкусна храна – плодове, мляко, а за десерт – шоколад. Но жабата отказа да се храни. Натъжи се момчето, че жабата остана гладна. Какво да направи, за да се чувства тя добре?
Мишето царство	Живееха на село баба и дядо. Те имаха котка, която беше добър ловец на мишки и куче пазач. Но веднъж котката изчезна. Остана само кучето, което не беше добър ловец. Настана царството на мишките. Какво да направят бабата и дядото?
Загадката на горския вълшебник	Горският вълшебник беше приятел с четири животни: катерицата, зайчето, таралежа и мечката. През зимата веднъж той чу, че към гората приближават ловци. Вълшебникът имаше само две вълшебни наметалана-невидимки, а искаше да спаси всичките си приятели. Какво да направи?
Ново кожухче	През есента децата на заека и катерицата трябваше да сменят своите кожухчета. Избираха между едно сиво и едно рижаво. Кой какво да вземе?
Не искам да спя	Лисицата и таралежът обичат гущери, червеи и насекоми. Но хитрушата може да лови и да се храни с мишки. Когато настъпи края на есента, таралежът се замисли: „И аз съм хищник. Ще успея да си намирам храна през зимата. Няма да спя зимен сън!“ Какво да направи?

### ***Алгоритъм за работа с кейсове***

Целесъобразно е анализът на всяка ситуация да се реализира в следната последователност: възприемане на проблемната ситуация, осъзнаване на същността на противоречието и постановка на проблема, откриване на начин на решение чрез предлагане и обосноваване на хипотеза, доказателство на предположението, проверка на верността на решението.

Във формиращ план се приложи следният алгоритъм за работа с кейсове:

- описание на ситуацията като първа стъпка към анализа ѝ;
- диференциране на действащите лица;
- разкриване на връзки и отношения между персонажите;
- формулиране на проблема;

- определяне на причините за възникване на проблема;
- формулиране на предположения;
- проверка на верността на решението.

### ***Развиващи ефекти на кейс метода***

Във формиращ план се установи, че чрез прилагането на моделната система, основана на кейс метода, се реализират значими за педагогическото взаимодействие „дете – природа“ цели, които могат да се конкретизират като:

- овладяване на умения за анализ и критическо мислене;
- презентиране на различни позиции и гледни точки;
- представяне на варианти на решения и прогнозиране на резултата от тях;
- формиране на умения за оценяване на алтернативи в условията на неопределеност;
- прилагане на знания и опит за общуване и взаимодействие в и сред природата в практическа ситуация.

Подготвят се значими за ранното образование в областта на околната среда компетенции:

- комуникативни – точно изразяване на мисли, изслушване на другите, аргументиране на гледна точка, опит за контрааргументиране и др.
- презентационни – представяне на информация;
- самооценяване и самокорекция на индивидуалния стил на общуване и поведение;
- партньорство и сътрудничество;
- увереност в себе си и собствените възможности за вземане на решение.

### ***Заклучение***

Дейността на децата при работа с кейс с екологично съдържание се отличава с изследователско-търсещ характер. Реализира се чрез групова форма на взаимодействие. Характеризира се със самостоятелност на всички етапи от разгръщането ѝ и е обвързана с необходимост от аргументиране на варианти за решаване на проблема.



При реализиране на кейс-технологията учителят следва да:

- поощрява детската самостоятелност и инициатива;
- поддържа доброжелателна атмосфера;
- насърчава сътрудничеството в групите;
- организира диалогови форми на общуване.

Представената моделна система за ориентиране на 5–7-годишните деца в природния свят, основана на кейс метода, е отворена и може да бъде допълвана и надграждана от творчески работещите учители. Интересни варианти, които могат да намерят приложение в предучилищното екологично образование, са фото-кейс, кейс-илюстрация, кейс-мултимедия, видео-кейс. Разработването им е предизвикателство пред всички отговорни субекти, ангажирани с проблемите на съвременното ранно образование в областта на устойчивото развитие и околната среда.

#### БЕЛЕЖКИ

<sup>1</sup> **Гюрова 2006:** Гюрова, В. *Интерактивността в учебния процес*. София: Европрес. // **Gyurova 2006:** Gyurova, V. *Interaktivnostta v uchebniya protses*. Sofiya: Evropres.

<sup>2</sup> **Сурмина 2002:** Сурмина, П. Ю. *Ситуационный анализ или анатомия кейс-метода*. Киев, Центр инноваций и развития. // **Surmina 2002:** Surmina, P. Yu. *Situatsionny analiz ili anatomiya keys-metoda*. Kiev, Tsentr innovatsiy i razvitiya.

<sup>3</sup> **Rogers 2000:** Rogers, D. L. *A Paradigm Shift: Technology Integration for Higher Education in the New Millennium*. // *Educational Technology Review*, № 13, P. 19–27.

<sup>4</sup> **Гладких 2005:** Гладких, И. В. *Методические рекомендации по разработке учебных кейсов*. // Вестн. Санкт-Петерб. ун-та. Сер. Менеджмент, Вып. 2, 169–194. // **Gladkih 2005:** Gladkih, I. V. *Metodicheskie rekomendatsii po razrabotke uchebnh keysov*. // Vestn. Sankt-Peterb. un-ta. Ser. Menedzhment, Vp. 2, 169–194.